

Co se děje s „Vykřičníky!“ 2019?

V rámci jubilejního, desátého ročníku ankety Zákon roku v roce 2019 jsme se ptali podnikatelů, co považují obecně za největší nedostatky a potřeby regulace byznysu v Česku. Podnikatelé zformulovali těchto 8 „Vykřičníků!“. Těsně před začátkem nového, 11. ročníku Zákona roku, jsme se podívali na to, jak se tato témata v mezidobí posunula.

1. RIA ke všemu a kvalitně

“Regulatory Impact Assessment se nyní v Česku zpracovává jen pro zlomek přijímaných právních předpisů a navíc v kolísající kvalitě. Nejlepší cesta, jak začít zlepšovat regulatorní prostředí, je uvážlivě přijímat regulaci novou, se solidním zhodnocením dopadů nově přijímané regulace.

Tato situace se v mezičase bohužel nijak nezměnila. V publikaci Budoucnost regulace (www.zakonroku.cz) se můžete dočíst třeba, že RIA hodnocená nezávislou komisí doprovází v Česku pouze 10–20 % legislativních předkladů. Jedním z krůčků na cestě ke zlepšení by snad mohl být dotazník pro zaměstnance úřadů nedávno spuštěný Oddělením RIA Úřadu vlády ve snaze zkvalitnit tvorbu předpisů v ČR.

2. Přehledy nových právních povinností

“Součástí všech důvodových zpráv má být přehledný seznam nových povinností. Toto nejen zlepší informovanost v rámci legislativního procesu a posléze povinných subjektů, ale bude i preventivně působit proti vytváření opakovaných, vzájemně rozporných povinností a zásadně zpřehlední vliv nové normy na regulatorní zátěž.

Chtělo by se říct: Hotovo! Přijetím zákona 277/2019 Sb. dochází, byť až od roku 2022, k zakotvení povinnosti, aby součástí návrhů právních předpisů byl přehled veřejnoprávních povinností z návrhu vyplývajících, a to ve standardizované struktuře. Jedná se o pokus český právní řád zásadně zpřehlednit a učinit jej uživatelsky přívětivější a konkurenceschopnější. Novela byla přijata v souvislosti s přípravou projektu eSbírka a eLegislativa, který by měl k modernizaci českého práva zásadně přispět.

Pozornosti by nemělo ujít, že stejným zákonem, ale s účinností už od 1. ledna 2020, se zavádí další novinka, která má rovněž přispět k zvýšení přehlednosti právních předpisů a po které podnikatelé i prostřednictvím Zákona roku dlouho volali. Zavádí se jednotné dny právní

účinnosti (tzv. Common Commencement Dates) 1. leden a 1. červenec. Dosavadní praxe je taková, že právní předpisy nabývají účinnosti prakticky kdykoliv v průběhu roku, což vyžaduje neustálou bdělost adresátů a komplikuje jim možnost se na změny reálně připravit. Od roku 2020 by tedy právní předpisy měly nabývat účinnosti v zásadě pouze v tyto dva dny, nebude-li naléhavý obecný zájem vyžadovat jiné datum účinnosti.

Škarohlíd najde určitě řadu důvodů ke skepsi, ať už že přehled povinností bude pouze informativní, že zavedení jednotných dní právní účinnosti negarantuje minimální legisvakanci lhůty (klasickým vánočním daňovým balíčkům tak bohužel nemusí odzvonit) atd. Jako nesporně pozitivní však vnímáme zvýšení aktivity zákonodárců a veřejnosti v řešení stavu přehlednosti českých právních předpisů.

3. Nový stavební zákon

“Proces povolování staveb v ČR je jeden z nejpomalejších na světě. Stavební proces je roztržštěn mezi celou řadu úřadů, právní jistota investorů je nízká.”

Nový stavební zákon zůstává prioritou současné vlády. Cílem nového stavebního zákona je především zrychlení povolovacích procesů, snížení administrativní zátěže stavebních úřadů a zjednodušení procesu územního plánování.

Za tímto účelem zákonodárce navrhuje sjednocení územního a stavebního řízení, stejně jako sjednocení soustavy stavebních úřadů pod gesci státu. Současně je navržena závazná lhůta pro vydání rozhodnutí stavebního úřadu, při

jejímž nedodržení může dojít k fikci vydání rozhodnutí. Formou územně plánovací dokumentace má být oproti současnému stavu právní předpis, tj. nařízení vlády či obecně závazná vyhláška.

Koncem roku 2019 bylo ukončeno připomínkové řízení k návrhu zákona. Z důvodu velkého množství připomínek ze strany většiny připomínkových míst byla nyní stanovena lhůta pro vypořádání připomínek do konce března 2020.

4. Dodržování předpisů zajistit jinak než hromadnými žalobami

“Uzákonnění hromadných žalob je nebezpečné, navíc aktuální návrh MSp předbíhá teprve připravovanou evropskou legislativu. Statistiky ze zahraničí ukazují, že hromadné žaloby představují byznys, který ve výsledku zvyšuje ceny, aniž reálně pomáhá spotřebitelům. Z hromadných žalob by se nemělo stát výdělečné specializované odvětví právní praxe. Dojem, že čím více je žalob, tím více je systém funkční, je nesprávný. Je třeba využívat jiná řešení (např. ombudsmany, odškodňovací fondy, veřejnoprávní pokuty apod.).

Poslední návrh zákona o hromadných žalobách, představený v listopadu 2019, zohledňuje četné připomínky odborné veřejnosti k původnímu konceptu zákona. Je bez nadsázky výrazným ústupem zákonodárce od původního záměru. Předně se opouští tzv. institut správce skupiny a posiluje se role neziskových spotřebitelských organizací, které by měly nově sehrát klíčovou roli v řízení o hromadných žalobách. Dále se za účelem minimalizace rizika komercializace řízení stanoví další restrikce pro samotné řízení. Ať již se jedná o doložení minimálního počtu stěžovatelů před samotným podáním žaloby, či o zavedení tzv. povolovacího řízení. To je vedeno před soudem, který rozhodne o samotné přípustnosti a vhodnosti hromadné žaloby, a předchází jejímu zveřejnění v rejstříku, a tím i spuštění samotného přihlašovacího či odhlašovacího řízení o hromadné žalobě.

Odborná veřejnost vítá, že nový koncept zákona reflektuje i novou evropskou legislativu, která byla k této problematice přijata na podzim roku 2019, a dbá zvýšené

ochrany žalovaného před zneužitím tohoto institutu.

A konečně, koncept zákona jak v původní, tak i v upravené podobě, zavádí i nový procesní institut zákonné povinnosti vydání důkazního prostředku žalovaným, který je svou povahou v českém procesním právu průlomový. To totiž stojí zejména na povinnosti tvrzení a důkazní povinnosti na straně žalobce, nikoliv žalovaného. Uvidíme, jak české právo tento nový institut přijme a jak bude soudy aplikován. Veřejnost se logicky obává zejména jeho nadužívání ze strany soudů či žalobců, což může vést k enormnímu růstu nákladů na samotné řízení, zejména na straně žalovaného, který bude k takovéto ediční povinnosti nucen.

Obecně lze shrnout, že řada z obav citovaných výše byla rozptýlena a nový koncept zákona, který dále pokračuje v legislativním procesu, se již blíží žádané formě, po které volala odborná veřejnost. Uvidíme, zda se tato očekávání skutečně naplní.

5. Whistleblowing: takto ne!

“Aktuální návrh regulace ochrany oznamovatelů je předčasný a předbíhá připravovanou evropskou legislativu. Je nutno nejprve vyhodnotit, jak je ochrana na vnitrostátní úrovni již řešena.

Projednání návrhu zákona bylo přerušeno s doporučením, aby byla do něj již transponována evropská směrnice na ochranu oznamovatelů, která byla přijata v říjnu 2019. Směrnice prošla v legislativním procesu několika změnami a ve svém finálním znění bude prostřednictvím implementačního zákona zavazovat všechny soukromé společnosti s více než 50 zaměstnanci a veškeré veřejné instituce (pokud některé z nich implementační zákon nevyloučí). Společnosti a instituce budou muset zavést interní kanály pro oznámení podezření na porušení pravidel stanovených předpisy Evropské unie, např. předpisy proti praní špinavých peněz, pravidel týkajících se veřejných zakázek či

spotřebitelského práva (implementační zákon může rozsah rozšířit např. o některé daňové předpisy). Pro společnosti, které třeba již dnes etickou/whistleblowing linku mají zavedenu, bude pravděpodobně novinkou, že by tato linka měla být k dispozici i uchazečům o zaměstnání či externím dodavatelům.

Velký důraz bude nezbytně klást na bezpečnost oznamovacího kanálu, možnost anonymity oznamovatele či řádné, včasné a zejména nezávislé prošetření oznámení. To bude vyžadovat zavedení příslušných procesů v organizaci a řádné dokumentování každého jednotlivého případu.

Kromě interních kanálů se oznamovatelé budou moci obracet také na externí kanál, který bude zajišťovat stát prostřednictvím některého ze svých orgánů. Využití externího kanálu ovšem může dostat společnost či instituci do situace, kterou si zřejmě nebude přát.

Směrnice s sebou přináší spoustu

otazníků. Některé z nich zřejmě zodpoví implementační zákon (např. i výšku sankce za porušení pravidel ochrany oznamovatele). Původní návrh zákona bude muset dostát významným úpravám, aby naplnil požadavky směrnice. Jeho přijetí očekáváme nejdříve koncem roku 2020.

Jiné otázky, které s sebou směrnice přináší - zejména ty výkladové - zodpoví snad brzy praxe. S příchodem směrnice očekáváme ohledně tématu whistleblowingu v nejbližší době velké diskuze a jsme velmi zvědaví na reakce veřejnosti. Věříme, že kvalitně nastavený kanál pro přijímání oznámení je skvělým interním nástrojem pro odhalování nešvarů, který může společnost či její zástupce ochránit před mediálními skandály či dokonce trestním stíháním. Společnostem, které sdílí náš názor a zkušenosti, doporučujeme, aby neváhaly, vzaly otěže do vlastních rukou, předběhly veřejnou debatu a proaktivně zahájili komunikaci směrem k adresátům svých oznamovacích kanálů.

6. Příliš pomalá novela zákona o obchodních korporacích

“Novela odstraňuje některé problémy praxe, vláda ji schválila 6.6.2018, ale teprve 6.3.2019 prošlo 1. čtením v Poslanecké sněmovně...

Novela byla v polovině prosince 2019 projednána Senátem, který návrh vrátil Poslanecké sněmovně s drobným pozměňovacím návrhem. V Poslanecké sněmovně bude návrh znovu projednán na konci ledna 2020. Novela by měla být účinná k 1. lednu 2021.

7. Zjednodušení daňových předpisů

“Nejvíce problémů působí oblast majetku, tento daňový výdaj je komplikovaně časově rozlišován prostřednictvím daňových odpisů. Navrhujeme zrušení daňových odpisů a přímé zahrnutí nákladů na pořízení majetku do daňově relevantních výdajů minimálně u některých skupin podnikatelů (např. FO a PO do výše určitého kritéria), alternativně snížení počtu odpisových skupin na dvě

(pro movité a pro nemovité věci). Případně, navrhujeme zvýšení hranice pro zařazení do majetku a povinného posouzení výdajů, jako výdajů na technické zhodnocení (nynější hranice 40 000 Kč nebyla již dlouho dobu valorizována). Ke zjednodušení by mělo dojít v rámci stávajícího zákona, zcela nová úprava by přinesla spíše nové komplikace. Postupovat cestou evoluce, nikoliv revoluce.

Nedávně schválené nebo aktuálně projednávané daňové novely zatím tyto body neřeší. V rámci schvalování tzv. sazbového daňového balíčku v Senátu byl sice přijat pozměňovací návrh na zvýšení hranice pro posouzení výdajů na technické zhodnocení ze 40 000 Kč na 60 000 Kč. Nicméně Poslanecká sněmovna senátní verzi balíčku přehlasovala v úvodním znění, a tudíž výhledově v této oblasti žádné změny výhledově nenastanou.

8. DPH až odběratel zaplatí

“Navrhujeme zavedení povinnosti odvodu DPH zejména pro menší plátce na tzv. hotovostní bázi, tedy až po úhradě faktury obchodním partnerem. Nezaplacení za plnění může významně ohrozit ekonomickou činnost poctivého podnikatele. Řešení výslovně nabízí unijní směrnice a např. Slovensko jej využívá.

Novela zákona o DPH nově umožňuje opravit základ daně u s vysokou pravděpodobností nedobytných pohledávek. Využije se tak zmiňovaná možnost upravená směrnici o DPH. Správce by tedy měl vybrat jen DPH, která dodavateli byla skutečně uhrazena odběratelem. Přestože úprava popisuje řadu podmínek pro uplatnění tohoto režimu (nelze použít pro spojené nebo blízké osoby, pro dlužníka-nespolehlivého plátce, plátce musí být aktivní při vymáhání své pohledávky atd.), jedná se i v tomto bodě o posun směrem, po kterém podnikatelé v Zákonu roku volali.

Celkové skóre posunu Vykřičníků! k lednu 2020 tedy hodnotíme na mírně pozitivně.
Kolektiv autorů Deloitte – Leden 2020